

Wybory w Czarnogórze: porażka socjalistów i kontynuacja zmian

Łukasz Kobeszko

11 czerwca w przedterminowych wyborach do 81-osobowego parlamentu Czarnogóry zwyciężył współzałożony przez nowego prezydenta Jakova Milatovicia Ruch Europa Teraz!, zdobywając 25,6% głosów. Na drugim miejscu z poparciem 23,2% znalazł się blok wyborczy Razem!, którego główną siłą jest Demokratyczna Partia Socjalistów (DPS) kierowana do kwietnia br. przez byłego prezydenta Milo Djukanovicia. Do parlamentu wejdą również: proserbski blok Na rzecz Przyszłości Czarnogóry, koalicja Demokraci i Zjednoczona Akcja na rzecz Reform, Partia Bośniacka, a także Socjalistyczna Partia Ludowa–DEMOS. Ponadto w nowym parlamencie trzy mandaty przypadną przedstawicielom mniejszości albańskiej, a jeden chorwackiej. Frekwencja wyniosła 56%.

Przedterminowe wybory parlamentarne zostały rozpisane w marcu br. przez Djukanovicia w związku z długotrwałymi trudnościami z powołaniem rządu większościowego w oparciu o parlament wybrany w 2020 r. Od kwietnia 2022 r. władzę w kraju sprawuje gabinet Dritana Abazovicia, popierany przez część ugrupowań parlamentarnych (Zjednoczoną Akcję na rzecz Reform, Socjalistyczną Partię Ludową, Partię Bośniacką, posłów mniejszości albańskiej), który zatwierdzono także dzięki poparciu DPS (pomimo jego udzielenia partia nie weszła do rządu). Po przegłosowaniu w sierpniu ub.r. wotum nieufności wobec niego miał on kierować państwem do czasu wyłonienia nowego gabinetu większościowego, pozostał jednak u władzy jako rząd techniczny.

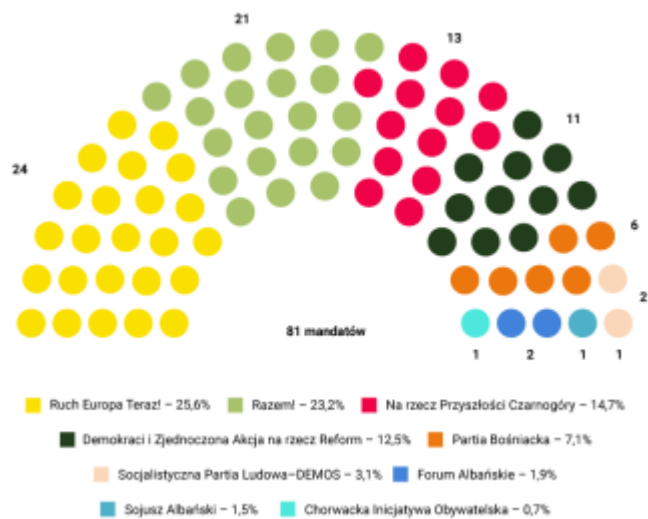
Komentarz

- Wygrana Ruchu Europa Teraz! jest efektem rozczarowania społeczeństwa ponad 30-letnimi rządami DPS i Djukanovicia. Stanowi istotny sukces młodego, powstałego formalnie w ubiegłym roku ruchu, nieposiadającego do tej pory reprezentacji parlamentarnej, mimo że jego liderzy znajdowali się w szerokim obozie politycznym, który objął rządy w 2020 r., a jego współzałożyciele – Milojko Spajić i obecny prezydent Milatović – pełnili w latach 2020–2022 funkcje ministerialne. Niewątpliwie do zwycięstwa przyczyniła się również kwietniowa wygrana Milatovicia w wyborach prezydenckich, (zob. [Wybory prezydenckie w Czarnogórze: koniec ery Djukanovicia](#)). Ruch Europa Teraz! prezentuje się jako ugrupowanie zmiany pokoleniowej o profilu centrowym, proeuropejskim, technokratycznym i antykorupcyjnym. Wielu jego kluczowych działaczy zdobyło wykształcenie na Zachodzie, ale ma także powiązania osobiste z Serbią. Ruch opowiada się za utrzymaniem członkostwa w NATO oraz przyspieszeniem trwających od 11 lat negocjacji akcesyjnych z UE. Jednocześnie wyraża zainteresowanie

przystąpieniem Czarnogóry do inicjatywy Open Balkan – zainicjowanego przez Belgrad w 2019 r. formatu zrzeszającego Serbię, Macedonię Północną i Albanie. Zakłada on m.in. zniesienie kontroli granicznych oraz poprawę relacji politycznych i gospodarczych pomiędzy uczestniczącymi państwami. W ostatniej dekadzie rządów Djukanovicia i socjalistów relacje z Serbią pogorszyły się m.in. w związku z wysuwanymi przez Podgoricę pod adresem Belgradu oskarżeniami o ingerencję w wewnętrzne sprawy Czarnogóry.

- Klęska DPS wpisuje się w pasmo obserwowanych w ostatnich trzech latach porażek politycznych tego ugrupowania. Do tej pory partia ta zawsze (samodzielnie lub w bloku koalicyjnym) zdobywała w wyborach parlamentarnych największą liczbę mandatów poselskich. W wyborach z 2020 r. mimo zwycięstwa DPS nie była w stanie stworzyć rządu. W ostatnim czasie straciła też władzę w wielu strukturach samorządowych, a w kwietniu br. jej kandydat Djukanović przegrał z Milatovićem walkę o reelekcję na urząd prezydenta (różnica wyniosła 20 p.p.). Tendencja ta wskazuje na topnienie tradycyjnego elektoratu DPS, uważanej za współtwórcę niepodległości Czarnogóry. Świadczy ona także o stopniowym odchodzeniu od – porządkujących politykę krajową przez pierwsze kilkanaście lat od proklamowania niepodległości – historycznych sporów pomiędzy opcjami „czarnogórską” i „proserbską”. Z tą pierwszą kojarzono obóz socjalistów i Djukanovicia, z tą drugą wiązano szereg ugrupowań, które w epoce rządów DPS znajdowały się w opozycji.
- Utworzenie koalicji rządzącej pod egidą Ruchu Europa Teraz! nie będzie łatwe. Ugrupowanie wyklucza współpracę z socjalistami i partiami startującymi wraz z nimi w bloku Razem! Będzie zmuszone szukać koalicjantów w pozostałych blokach parlamentarnych, przede wszystkim w Na rzecz Przyszłości Czarnogóry oraz Demokraci i Zjednoczona Akcja na rzecz Reform. Składają się one jednak z wielu zróżnicowanych programowo ugrupowań, a do tej pory głównym czynnikiem skłaniającym je do współpracy była łącząca je krytyka wobec rządów prezydenta Djukanovicia i DPS. Poparcie kandydatury Milatovicia w drugiej turze wyborów prezydenckich przez polityków obydwu tych bloków miało charakter taktyczny, nakierowany na odsunięcie Djukanovicia od władzy. Dotychczas relacje pomiędzy ruchem Europa Teraz! i premierem Abazovićem (z bloku Demokraci i Zjednoczona Akcja na rzecz Reform) cechowały się wzajemną niechęcią. Negocjacje w sprawie tworzenia nowego rządu mogą się więc przeciągnąć.

Wykres. Podział mandatów po wyborach do parlamentu Czarnogóry 11 czerwca br.

Źródło: Centar za monitoring i istraživanje CeMI, cemi.org.me.